

NGHIÊN CỨU HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH, PHÁP LUẬT VỀ NGÔN NGỮ DÂN TỘC THIỂU SỐ VÌ SỰ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG CỦA ĐẤT NƯỚC

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI: PGS, TS. ĐOÀN VĂN PHÚC

Đề tài khoa học cấp Quốc gia

Cơ quan chủ trì: Viện Ngôn ngữ học

Thời gian nghiên cứu: Năm 2018-2022

Đề tài *Nghiên cứu hoàn thiện chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số vì sự phát triển bền vững của đất nước* đã nghiên cứu một cách có hệ thống toàn bộ quan điểm, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước ta hướng tới việc đánh giá chính sách và tác động cụ thể của chúng đối với các dân tộc thiểu số ở Việt Nam. Trên cơ sở đó, đề tài đưa ra các kiến nghị hoàn thiện chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số nhằm tạo cơ sở vững chắc cho vấn đề quản lý nhà nước ở giai đoạn tiếp theo, hướng đến một “nhà nước thực sự của dân, do dân và vì dân”, đồng thời giúp dân tộc thiểu số ở Việt Nam phát triển bền vững trong giai đoạn hội nhập toàn diện về chính trị, kinh tế và xã hội trong phạm vi quốc gia và thế giới.

Đề tài có kết cấu gồm 4 chương, tập trung vào các nội dung cụ thể sau:

Thứ nhất, ngôn ngữ không chỉ là phương tiện giao tiếp quan trọng nhất của con người mà còn là công cụ của tư duy, phát triển tư duy, truyền

đạt văn hóa - lịch sử của con người, làm nên văn hóa của mỗi một tộc người, một dân tộc. Ngôn ngữ là thành tố quan trọng nhất của văn hóa, là một nội dung quan trọng, là phương tiện phát triển trong tổng thể các mối quan hệ chính trị, kinh tế, xã hội, pháp luật, an ninh và quốc phòng, môi trường và đối ngoại... của một quốc gia, dân tộc vì sự phát triển bền vững.

Thứ hai, chính sách của Đảng và Nhà nước ta đối với các ngôn ngữ dân tộc thiểu số trải qua 77 năm thực thi nên tuy mục tiêu, nội dung của chính sách không thay đổi nhưng ở mỗi giai đoạn lịch sử cụ thể phải có những sự thay đổi mang tính sách lược cho phù hợp với cảnh huống ngôn ngữ. Theo nhóm chuyên gia thực hiện đề tài, để phân tích, đánh giá chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số cần dựa trên khung phân tích xuyên suốt về chính sách của Đảng và Nhà nước ta đối với ngôn ngữ dân tộc thiểu số. Đồng thời, nhóm nghiên cứu cũng làm rõ các khái niệm cơ bản liên quan đến chính sách, pháp luật cũng như các loại văn bản

quy phạm pháp luật và sự ra đời của các loại văn bản đó ở mỗi thời kỳ, giai đoạn lịch sử của đất nước. Từ đó, đề tài chỉ rõ cần phải nghiên cứu, tham khảo chính sách và luật của các quốc gia khác trong khu vực và trên thế giới về ngôn ngữ dân tộc thiểu số nhằm hoàn thiện chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số ở nước ta phù hợp với cảnh huống ngôn ngữ của đất nước trong bối cảnh hội nhập quốc tế ở thời đại công nghệ 4.0 hiện nay.

Trên cơ sở khung phân tích, quan điểm của Đảng về ngôn ngữ dân tộc thiểu số và được Nhà nước ta thể chế hóa thành hệ thống văn bản quy phạm pháp luật được phân tích theo các nhóm chính sách (về sử dụng tiếng nói, chữ viết của các dân tộc thiểu số; về giáo dục ngôn ngữ dân tộc thiểu số; về truyền thông ngôn ngữ dân tộc thiểu số; về bảo tồn văn hóa - ngôn ngữ dân tộc thiểu số). Đề tài đã phân tích, đánh giá tác động, kết quả và hiệu quả của chính sách về ngôn ngữ dân tộc thiểu số cũng như rút ra những bài học kinh nghiệm về thành công cũng như những hạn chế trong quá trình ban hành và thực thi chính sách về ngôn ngữ dân tộc thiểu số.

Để hoàn thiện chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số vì sự phát triển bền vững của đất nước, theo nhóm tác giả, cần xuất phát từ các quan điểm: *Một là*, văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội. *Hai là*, Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc, đa ngôn ngữ, trong đó tiếng Việt (Kinh) có vị thế ngôn ngữ quốc gia, là “ngôn ngữ chung”, “phương tiện giao lưu” của cộng đồng các dân tộc Việt Nam. *Ba là*, quan điểm song ngữ về tiếng Việt - tiếng dân tộc thiểu số.

Các giải pháp đối với việc ban hành chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số được đề tài đề xuất bao gồm: 1) Cần biết rõ đặc điểm cảnh huống ngôn ngữ trước khi ban hành các văn bản chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số; 2) Xây dựng các văn bản hướng dẫn, tổ chức thực thi đi kèm các văn bản quy phạm pháp luật; quy định rõ trách nhiệm của các nhà quản lý trong các văn bản quy phạm pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số; 3) Cần cơ quan chuyên môn thẩm định văn bản quy phạm pháp luật liên quan đến vấn đề ngôn ngữ dân tộc thiểu số trước khi ban hành; 4) Cần thu thập ý kiến đóng góp của các tổ chức xã hội và cư dân các dân tộc thiểu số đối với dự thảo văn bản quy phạm pháp luật.

Để tổ chức thực thi chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số đạt hiệu quả, đề tài đề xuất các giải pháp về tiếng nói, chữ viết, về giáo dục ngôn ngữ dân tộc thiểu số, truyền thông ngôn ngữ dân tộc thiểu số, bảo tồn văn hóa - ngôn ngữ dân tộc thiểu số. Bên cạnh đó, kiến nghị cần quan tâm đặc biệt đến cộng đồng các dân tộc thiểu số mà ngôn ngữ của họ có ít người sử dụng, đang đứng trước sự mai một và nguy cơ tiêu vong. Đồng thời, đề xuất, kiến nghị tới Đảng, Nhà nước và Chính phủ cũng như tới các cơ quan ban hành văn bản quy phạm pháp luật theo hai nhóm (nhóm chính sách, pháp luật về quyền ngôn ngữ của các dân tộc thiểu số; nhóm chính sách, pháp luật tạo môi trường cho ngôn ngữ dân tộc thiểu số tồn tại, phát huy) nhằm hoàn thiện chính sách, pháp luật về ngôn ngữ dân tộc thiểu số vì sự phát triển bền vững của đất nước ■

HÀ ĐỖ QUYÊN giới thiệu